



ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně senátu Veroniky Juříčkové a soudců Tomáše Langáška a Filipa Dienstbiera v právní věci žalobce: **V. I.**, zastoupený JUDr. Anitou Pešulovou, advokátkou, sídlem Rumunská 1798/1, Praha 2, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, sídlem Křížová 1292/25, Praha 5, týkající se žaloby proti rozhodnutí žalované ze dne 10. 2. 2022, č. j. X, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 25. 1. 2023, č. j. 20 Ad 9/2022-60,

t a k t o :

- I. Advokátka JUDr. Anita Pešulová, která byla žalobci ustanovena jako zástupkyně pro řízení o kasační stížnosti proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 25. 1. 2023, č. j. 20 Ad 9/2022 - 60, **se zprošťuje** zastupování.
- II. Soud **u s t a n o v u j e** žalobci v řízení o kasační stížnosti proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 25. 1. 2023, č. j. 20 Ad 9/2022 - 60, opatrovnici JUDr. Anitu Pešulovou, advokátku.
- III. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 25. 1. 2023, č. j. 20 Ad 9/2022 - 60, **se ruší** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.
- IV. Advokátce JUDr. Anitě Pešulové **se přiznává** odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů ve výši 1 573 Kč, která bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I. Vymezení případu

[1] Rozhodnutím ze dne 29. 10. 2021, č. j. R-29. 10. 2021-422/820 805 4184, žalovaná zamítla žalobcovu žádost o přiznání invalidního důchodu pro nesplnění podmínek dle § 38 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. V žalobcově případě byla zjištěna

invalidita druhého stupně, a to s ohledem na diagnostikovanou paranoidní schizofrenii, zdravotní stav žalobce po opakovaných hospitalizacích, léčbu a postpsychotický defekt osobnosti, přičemž datum vzniku invalidity bylo posudkem o invaliditě stanoveno na 3. 7. 2020. Žalovaná však dospěla k závěru, že nebyla splněna potřebná doba pojištění pro nárok na invalidní důchod dle § 40 odst. 1 písm. f) zákona o důchodovém pojištění, která v rozhodném období činila pouze 2 roky a 95 dnů (namísto stanovených 5 let).

[2] Žalobce podal proti rozhodnutí námitky, které žalovaná v záhlaví označeným rozhodnutím zamítla a rozhodnutí potvrdila. Na základě posudku o invaliditě vypracovaného pro účely řízení o námitkách žalovaná dospěla k závěru, že žalobce je invalidní již od 13. 7. 2011, kdy se jednalo o invaliditu prvního stupně; následně došlo ke zhoršení zdravotního stavu, pro které je žalobce invalidní v druhém stupni od 14. 6. 2020. Současně žalovaná uzavřela, že ani za této situace žalobce nesplnil podmínku potřebné doby pojištění 5 let pro nárok na invalidní důchod, která činila pouze 4 roky a 312 dnů.

[3] Žalobce napadl rozhodnutí žalované žalobou, v níž zpochybnil správnost určení data vzniku invalidity. Městský soud v Praze rozsudkem označeným v záhlaví žalobu zamítl.

II. Kasační stížnost a vyjádření žalobce

[4] Žalobce (dále jen „stěžovatel“) podal proti rozsudku městského soudu kasační stížnost. Setrval na názoru, že datum vzniku invalidity bylo stanoveno nesprávně a nahodile, invalidita dle jeho přesvědčení vznikla dříve. Stěžovatel dále městskému soudu vytkl, že se k jeho námitce nezabýval tím, že mu vůbec nebylo doručeno předvolání k posudkové komisi Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“), která vypracovala posudek o invaliditě pro účely řízení před soudem. Stěžovatel navíc upozornil, že posudková komise MPSV neměla k dispozici kompletní spisovou dokumentaci a že městský soud neprovedl důkazy navrhované v žalobě. Zároveň stěžovatel namítl, že nebyl v soudním řízení schopen se adekvátně bránit a uplatňovat relevantní námitky, což vyplynulo nejpozději z průběhu ústního jednání konaného u městského soudu. Přesto městský soud stěžovateli neustanovil zástupce a jednal v řízení přímo s ním.

[5] Žalovaná se ve vyjádření ke kasační stížnosti ztotožnila se závěry městského soudu a hodnocením obsaženým v posudku o invaliditě vypracovaném posudkovou komisí MPSV. Dle jejího názoru posudek splňuje požadavky úplnosti a přesvědčivosti. Navrhla proto kasační stížnost zamítnout.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[6] Nejvyšší správní soud nejprve uvádí, že usnesením ze dne 17. 4. 2023, č. j. 6 Ads 49/2023-27, ustanovil zástupkyni stěžovatele pro řízení o kasační stížnosti JUDr. Anitu Pešulovou, advokátku.

[7] Kdykoli za řízení však soud přihlíží k tomu, zda jsou splněny podmínky řízení, za nichž může rozhodnout ve věci samé. Jednou z těchto podmínek je i procesní způsobilost účastníků řízení (v daném případě stěžovatele), kterou v řízení před správními soudy upravuje § 33 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“).

pokračování

Podle tohoto ustanovení je *účastník způsobilý činit v řízení úkony v tom rozsahu, v jakém má způsobilost vlastními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti*.

[8] Podle § 35 odst. 1 s. ř. s. platí, že *účastník, který nemá procesní způsobilost, musí být v řízení zastoupen zákonným zástupcem*. Zákonné zastoupení vzniká na základě zákona nebo rozhodnutím orgánu, kterému je taková pravomoc svěřena. Ve vztahu k § 35 odst. 1 s. ř. s. judikatura Nejvyššího správního soudu dovodila, že jakmile soud nabude přesvědčení, že podmínka řízení spočívající v procesní způsobilosti není naplněna, je jeho povinností učinit potřebná vhodná opatření s cílem tento nedostatek odstranit. Soud tedy může dát podnět opatrovnickému soudu, jestliže účastník doposud nemá zákonného zástupce, anebo soudu § 29 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), ve spojení s § 64 s. ř. s. umožňuje, aby procesně nezpůsobilému účastníku pro řízení opatrovníka sám ustanovil (viz již rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 5. 2006, č. j. 6 Ads 24/2005-33, č. 930/2006 Sb. NSS, nebo rozsudek ze dne 12. 3. 2014, č. j. 6 Azs 25/2013 - 34, body 15 a 16).

[9] V nyní projednávaném případě jsou součástí předložené spisové dokumentace tři posudky o stěžovatelově invaliditě, které byly vypracovány v předchozím správním a soudním řízení. Všechny se shodují ve stanovené diagnóze i v určení stupně invalidity, přičemž na podkladě záznamů ze stěžovatelových hospitalizací popisují ataky závažného duševního onemocnění, s nímž jsou spojeny bludné produkce, inkohrentní myšlení či narušení kontaktu s realitou. Z vypracovaných posudků je rovněž patrné, že *„míra postižení dosáhla těžkého stupně, s chronickou symptomatikou, závažnou reziduální problematikou a poruchou kognice“*, stěžovatelův zdravotní stav posudky shrnují jako *„těžké postižení, častější ataky, mezi atakami přetrvává závažná reziduální symptomatika (je přítomen postprocesuální defekt), výkon některých denních aktivit podstatně narušen“*.

[10] Pochybnosti o způsobilosti stěžovatele samostatně jednat v předchozím řízení vzbuzuje také zvukový záznam pořízený z ústního jednání konaného dne 25. 1. 2023 u městského soudu. Z něho vyplývá, že stěžovateli činí potíže porozumět podstatě a souvislostem vedeného řízení. Při jednání stěžovatel popsal svůj zdravotní stav tak, že s nemocí bojuje, přičemž situace není příliš závažná, poté však přijdou chvíle, kdy se vše zhroutí a kdy stěžovatel není schopen fungovat. Stěžovatel také uvedl, že s ohledem na obtíže mu činí problémy se při jednání soustředit. K samotné žalobě prohlásil, že ji nepodával, současně připustil, že nemá nárok na invalidní důchod. Stěžovatel v průběhu jednání rovněž zlehčoval svůj zdravotní stav zachycený ve zdravotnické dokumentaci, k čemuž byl městským soudem upozorněn, že tak činí v rozporu se svými zájmy. Z jednání rovněž vyplynulo, že poštu za stěžovatele přebírá jeho sestra.

[11] Na základě shora uvedených skutečností tedy Nejvyšší správní soud usuzuje, že stěžovateli brání stanovená diagnóza a jeho zdravotní stav posoudit následky úkonů a podstatu vedeného soudního řízení, a tedy není procesně způsobilý sám v soudním řízení plně hájit svá práva.

[12] Pokud se jedná o vztah institutů ustanoveného opatrovníka a ustanoveného zástupce (advokáta), Nejvyšší správní soud již v rozsudku ze dne 10. 2. 2011, č. j. 4 Ads 129/2010-164, vyložil, že ochrana zájmů účastníka řízení, jemuž byl ustanoven opatrovník (byť z řad advokátů), logicky musí mít přednost před institutem zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii (povinnost advokáta realizovat pokyny klienta). V opačném případě by totiž mohlo dojít

ke zmaření základního účelu, pro který institut opatrovníka existuje. Účastník řízení, který trpí duševní poruchou, by totiž mohl při „běžném“ zastupování v rozporu se svými zájmy udělit pokyn zástupci např. ke zpětvzetí žaloby, aniž by si uvědomoval význam a důsledky takového úkonu (shodně též rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 7. 2018, č. j. 6 As 131/2018-31, nebo ze dne 7. 4. 2021, č. j. 7 As 5/2021-12).

[13] Z těchto důvodů proto Nejvyšší správní soud přistoupil ke zproštění ustanovené zástupkyně zastupování stěžovatele v řízení o kasační stížnosti a současně ji podle § 29 odst. 3 o. s. ř. ustanovil jako opatrovnici, neboť jmenovaná advokátka je již s danou věcí obeznámena (obdobně Nejvyšší správní soud postupoval např. ve věci sp. zn. 6 Azs 25/2013).

[14] Nejvyšší správní soud dále kasační stížnost posoudil a na základě výše uvedených skutečností dospěl k závěru, že je důvodná, neboť městský soud zatížil své řízení zmatečností ve smyslu § 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s. Podle tohoto ustanovení spočívá zmatečnost řízení před soudem mj. v tom, že *chyběly podmínky řízení (...)*.

[15] Jak již bylo uvedeno výše, soud kdykoli v průběhu řízení vyhodnocuje, zda nenastal nedostatek podmínek řízení, mezi něž se řadí i procesní způsobilost účastníka. K otázce zkoumání procesní způsobilosti Nejvyšší správní soud ve své judikatuře (viz např. rozsudek ze dne 12. 3. 2014, č. j. 6 Azs 25/2013 - 38) vyslovil, že jestliže v řízení „*vyjde najevo, že žalobce trpí závažnou poruchou osobnosti např. v podobě lehké mentální retardace, a existuje-li proto pochybnost o jeho schopnosti v řízení před soudem samostatně jednat (§ 33 odst. 3, § 35 odst. 1 s. ř. s.), krajský soud je povinen zabývat se otázkou procesní způsobilosti žalobce a případně učinit potřebná vhodná opatření k odstranění jejího nedostatku, např. ustanovit opatrovníka pro řízení (§ 29 odst. 1 o. s. ř.)*“. Vyjdou-li tedy v řízení najevo skutečnosti zakládající pochybnost o procesní způsobilosti účastníka, je soud povinen zabývat se tím, zda je uvedená podmínka řízení naplněna či nikoli, a na zjištěný nedostatek podmínky řízení dále adekvátně reagovat.

[16] Za shora popsaného skutkového stavu vyšly najevo skutečnosti vyvolávající pochybnosti o stěžovatelově procesní způsobilosti nejpozději při ústním jednání, které u městského soudu proběhlo dne 25. 1. 2023. Tyto pochybnosti nevyvrací ani neoslabuje skutečnost, že obsah stěžovatelem učiněných písemných podání, jimiž se na městský soud obrátil, byl srozumitelný, logicky strukturovaný a bez vnitřních rozporů. Existence těchto podání totiž sama o sobě nemohla vyloučit pochybnosti, zda je stěžovatel schopen plně posoudit následky svého jednání v řízení před městským soudem, zvláště v situaci, kdy při ústním jednání výslovně uvedl, že žalobu sám nepodával.

[17] Již v rozsudku ze dne 4. 5. 2006, č. j. 6 Ads 24/2005-33, č. 930/2006 Sb. NSS, Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že „*soud zatíží řízení zmatečností [§ 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s.], pokud nepřihlédne k tomu, zda jsou splněny podmínky, za nichž může rozhodnout ve věci samé (zde procesní způsobilost žalobce), ačkoli v tomto ohledu vznikla (...) důvodná pochybnost, a nebylo postaveno skutkově najisto, zda zletilý žalobce, ač není zbaven způsobilosti k právním úkonům, může před soudem samostatně jednat*“.

[18] Navzdory citovaným závěrům, od nichž se s ohledem na skutkové okolnosti nyní souzené věci nemá Nejvyšší správní soud důvod se odchýlit, městský soud jednal

pokračování

se stěžovatelem přímo, bez jakéhokoli zastoupení, čímž řízení zatížil zmatečností ve smyslu § 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s.

[19] S ohledem na důvodnost stěžovatelem podané kasační stížnosti a nutnost zrušit napadený rozsudek městského soudu se Nejvyšší správní soud nezabýval dalšími kasačními námitkami, jejichž posouzení by za dané procesní situace bylo předčasné.

[20] Závěrem Nejvyšší správní soud podotýká, že v dalším řízení městský soud současně zaměří pozornost na skutečnost, zda je se stěžovatelem nadále vedeno insolvenční řízení sp. zn. MSPH 92 INS 2557/2022 (povoleno řešení úpadku stěžovatele oddlužením), v němž byla insolvenčním správcem ustanovena Mgr. Ladislava Kolínová, IČO: 66241367, sídlem Pardubická 298, Hradec Králové, provozovna: Sokolovská 85/104, Praha. V návaznosti na to pak městský soud posoudí, zda jmenovanou insolvenční správkyni vyzve k uplatnění práv osoby zúčastněné na řízení podle § 34 s. ř. s. (rozsudky rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 12. 2017, č. j. 1 Afs 58/2017-42, č. 3686/2018 Sb. NSS, a ze dne 10. 7. 2018, č. j. 4 As 149/2017-121, č. 3767 Sb. NSS).

IV. Závěr a náklady řízení

[21] Nejvyšší správní soud tak dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná, a proto ve smyslu § 110 odst. 1 věty první s. ř. s. zrušil napadený rozsudek městského soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm je městský soud ve smyslu § 110 odst. 4 s. ř. s. vázán závěry vyslovenými v tomto rozsudku. V dalším řízení rozhodne městský soud také o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

[22] V řízení o kasační stížnosti byla stěžovateli usnesením Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 4. 2023, č. j. 6 Ads 49/2023-27, ustanovena k ochraně jeho práv zástupkyně JUDr. Anita Pešulová, advokátka. V takovém případě hradí odměnu advokáta a hotové výdaje stát (§ 35 odst. 10 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s.). V uvedeném postavení učinila jmenovaná advokátka jeden úkon právní služby (písemné podání ve věci samé – doplnění kasační stížnosti), za který jí podle § 7 bodu 3 a § 9 odst. 2 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), náleží odměna ve výši 1 000 Kč; a podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu náhrada hotových výdajů v paušální částce 300 Kč, celkem tedy 1 300 Kč. Advokátka je plátcem daně z přidané hodnoty, odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů se proto zvyšuje o částku 273 Kč odpovídající této dani. Celkem tedy Nejvyšší správní soud přiznal zástupkyni odměnu za zastupování a náhradu hotových výdajů částku ve výši 1 573 Kč. K uhrazení této částky byla stanovena přiměřená lhůta jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku.

Poučení: Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 11. ledna 2024

Mgr. Ing. Veronika Juříčková
předsedkyně senátu

